

Trendbreuk geen afbreuk aan welzijn

Onderstaande verklaring, waarin wordt opgeroepen tot een ingrijpende heroriëntatie van het gangbare economisch denken, wordt vandaag in Tilburg gepresenteerd.

VRIJPLAATS

door Bob Goudzwaard e.a.

Wij, burgers van Nederland, Vlaanderen en van Europa, roepen op tot een ingrijpende heroriëntering van onze economieën. Wij worden gemotiveerd door de snel gegroeide urgentie van wereldwijde vraagstukken als de klimaatverandering en de uitputting van de aarde, de blijvend wijdverbreide armoede en de toenemende mondiale ongelijkheid. Die urgentie dwingt ons om de noodzakelijke transitie aan de orde te stellen van alle rijkere economieën, dus ook die van België, Nederland en Europa. Hoe ingrijpend de omslag of trendbreuk die we voor ogen hebben ook zal zijn, deze zal geen afbreuk doen aan het welzijn. Zij behoedt ons daarentegen juist voor nog grotere problemen in de toekomst op het vlak van gezondheid en milieudegradatie, van een verder toenemende mondiale armoedekloof en van gewapende conflicten en vluchtelingenstromen. Wij verkeren in de comfortabele

positie dat de koerswijziging nu nog mogelijk is. Op 10 januari dit jaar vond aan de Universiteit van Tilburg een conferentie plaats over een omslag naar een meer duurzame en solidaire economie. Daar werd de gangbare fixatie op economische groei onder kritiek gesteld. Ook werd uitgebreid gesproken over de noodzaak van andere indicatoren voor economische ontwikkeling dan het bruto binnenlands product (bbp).

Ruim driehonderd mensen kwamen naar deze Nederlands-Vlaamse conferentie. Zij waren afkomstig uit alle categorieën van de samenleving: andersglobalisten, ondernemers, economen, vakbondsvertegenwoordigers, politici, milieukundigen, boeren, onderzoekers en docenten van allerlei snit, werkers in gezondheidszorg en maatschappelijk werk.

Comfortabel

Al deze mensen vonden elkaar op de urgentie van een ingrijpende omslag in de richting waarin de economie zich ontwikkelt. Een verlaging van het nationaal inkomen, zoals dat traditioneel wordt gemeten, werd zelfs aanvaardbaar geacht. De comfortabele constatering daarbij is dat de welvaart niet hoeft te dalen, integendeel. Brede steun was er op de conferentie – met name onder de aanwezige

economen – voor de stelling dat we voor deze omslag andere stuurinstrumenten nodig hebben dan het bruto binnenlands product.

Snelheidsmeter

Deze traditionele indicator is een snelheidsmeter van de economie en geeft slechts aan hoe hard we geld verdienen, ongeacht of dat nu nuttige producten en diensten oplevert of schade toebrengt aan mens en milieu. We hebben echter vooral hoogtemeters nodig, die aangeven hoe ver we af zijn van een duurzame en solidaire economie. Zouden wij bijvoorbeeld de 'ecologische voetafdruk' als maatstaf hanteren, dan wordt zichtbaar dat het verbruik van onze landen van materialen, ruimte en fossiele brandstoffen met ongeveer twee derde zou moeten verminderen om duurzaam te zijn. Die vermindering zou bovendien binnen een afzienbare termijn van bijvoorbeeld tien jaar behaald moeten zijn, willen wij voorkomen dat over dertig of veertig jaar twee aardbollen nodig zijn om onze materiële welvaart op peil te houden. Tot onze comfortabele waarheid behoort ook dat wij nu beschikken over alternatieve meetinstrumenten die geen van alle perfect zijn, maar hun bestaansrecht hebben bewezen. Ook zijn er indexen die het welzijn, de

tevredenheid en het geluk van mensen in kaart brengen. De stelling werd gedragen dat er in de economieën van het Zuiden onmiskenbaar groei van de welvaart moet plaatsvinden teneinde miljarden armen bestaanszekerheid te kunnen garanderen. Dat zal onvermijdelijk ook een groei in verbruik van materialen en energie betekenen. Tegelijk was duidelijk dat in de economieën van het Noorden in materiële zin (dus in termen van het verbruik van materiaal, ruimte en fossiele brandstoffen) krimp moet plaatsvinden, maar dat er geen vermindering van het welzijn zou hoeven op te treden. Een wezenlijke herverdeling dringt zich op.

Droom

Er is dringend behoefte aan een gemeenschappelijk gedragen toekomstbeeld, in intensiteit vergelijkbaar met bijvoorbeeld de droom van Martin Luther King, dat de gemeenschappelijke strategie tot omvorming van de bestaande, reeds rijke noordelijke economieën zal kunnen dragen en inspireren. Een fundamentele omvorming van de samenleving is mogelijk. Dat wordt aangetoond door zowel de inzet van de Amerikaanse samenleving ten tijde van de New Deal, als door de omvorming van de Britse economie aan het begin van de Tweede

Wereldoorlog, die gedragen werd door de bevolking.

Een breed maatschappelijk gedragen en positief gestelde oproep is nodig om de samenleving tot een koerswijziging in de richting van meer duurzaamheid en solidariteit te enthousiasmeren.

Dat zal geen onrealistisch juichverhaal mogen zijn dat 'met groei en technologie alles wel opgelost zal worden'. Maar het zal ook geen doemverhaal zijn dat we 'terug moeten naar de jaren dertig'. Op de eeuwige vraag 'Is er ruimte voor groei?' kan het antwoord alleen luiden: 'Ja, maar dan wel in termen van meer duurzaamheid, meer solidariteit, meer kwaliteit van leven en daarom ook meer menselijk geluk in Noord en Zuid.'

De initiatiefnemers van deze Verklaring van Tilburg zijn: Bob Goudzwaard (emeritus hoogleraar VU Amsterdam), Leida Rijnhout (coördinator Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling), Lou Keune (onderzoeker Universiteit van Tilburg, netwerk Vóór de Verandering), Jan Juffermans (De Kleine Aarde), Esther Somers (theologe), Christiaan Hogenhuis (Oikos), Bart de Boer (milieueconom), Kees Hudig (Globalinfo), Marjolijn van de Water (X min Y Solidariteitsfonds), Rob Gort (ondernemer) en Peter van Vliet (voorzitter stichting iNSnet).

Het verbruik in de noordelijke landen van materialen, ruimte en fossiele brandstoffen zou met ongeveer twee derde moeten verminderen om duurzaam te zijn.

foto EPA/Franck Robichon